

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЗАКОНОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
12-13 жовтня 2016 року

Харків
«Право»
2016

УДК 343.2/.7(477)-029:3
ББК 67.9(4УКР)308
С69

Редакційна колегія:

В. Я. Тацій (головний редактор),
В. / Борисов (заступник головного редактора),
А. П. Гетьман, М. / Панов, В. І. Тютюгін, В. С. Батиргареева,
Л. М. Демидова, І. О. Зінченко, Д. П. Євтєєва

Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового
С69 забезпечення, законотворення та правозастосування : матеріали між-
нар. наук.-практ. конф., 12-13 жовт. 2016 р. /редкол.: В. Я. Тацій (голов,
ред.), В. І. Борисов (заст. голов, ред.) та ін. - Х. : Право, 2016. - 564 с.
ISBN 978-966-937-075-4

УДК 343.2/.7(477)-029:3
ББК 67.9(4УКР)308

ISBN 978-966-937-075-4

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2016
- © Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2016
- © Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2016
- © Оформлення. Видавництво «Право», 2016

Невідома Н. В.

СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ ЯК УЧАСНИК ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ.....	209
---	-----

Оробець К. М

ЩОДО СУТНОСТІ АКсіОЛОгіЧНОГО ПІДХОДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	214
--	-----

СЕКЦІЯ №2

РОЛЬ ЗАКОНОДАВСТВА

ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА

Тихий В. П.

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ТА ЇЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	217
---	-----

Кудінов С. С., Чорний Р. ІІ.

ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНА ДІЯЛЬНІСТЬ» У КОНТЕКСТІ СТАТЕЙ 112, 344, 346 ТА ч. 3 ст. 163 КК УКРАЇНИ.....	221
---	-----

Борисов В. І.

ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ЗЛОЧИНУ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	225
---	-----

Тимошенко В. А., Дрьомов С. В.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ.....	228
--	-----

Антипов В. І.

ЗАОХОЧУВАЛЬНІ НОРМИ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ ПОТРЕБУЮТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	235
---	-----

Андрушко П. П.

НЕВДАЛЕ ПІДБУРЮВАННЯ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЙ ПІДБУРЮВАЧА.....	238
--	-----

Хилота В. В.

ПРОБЛЕМА ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ОБМАНА ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В ПРАВЕ БЕЛАРУСИ.....	244
--	-----

Харченко В. Б.

ПЕРЕГОАТИВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	249
--	-----

Денисова Т. А.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ ТА ПОКАРАННЯ: ПРОБЛЕМИ КОНСТРУЮВАННЯ Й ЗАСТОСУВАННЯ.....	254
---	-----

ЗАОХОЧУВАЛЬНІ НОРМИ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ ПОТРЕБУЮТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Невдала редакція деяких норм КК України перешкоджає досягненню їх мети — заохочувати позитивну посткримінальну поведінку суб'єкта.

Неудачная редакция некоторых норм Уголовного кодекса Украины препятствует достижению их цели — поощрять позитивное посткриминальное поведение субъекта.

A failed edition of some norms Ukrainian Criminal Code impedes the achievement of their aims — encouraging positive behavior of the person after committing a crime.

Невід'ємною ознакою й умовою реалізації соціальної функції кримінального законодавства слід визнати існування норм, що заохочують позитивну посткримінальну поведінку осіб, які вчинили відповідні суспільно небезпечні діяння. Дев'ятнадцять статей Особливої частини КК містять норми, за якими позитивна посткримінальна поведінка розглядається як підстава звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили діяння, що містять ознаки закінченого складу злочину. Позитивною поведінкою в цих нормах слід вважати: добровільну заяву органам державної влади про вчинене (ст. 114), відшкодування шкоди (ст. 212), сприяння розкриттю злочину (ст. 255), добровільний вихід з незаконного формування (ст. 260), добровільну здачу органам влади предметів злочину (ст. 263), добровільне лікування від наркоманії (ст. 309 КК) тощо. Заохоченням до такої позитивної посткримінальної поведінки виступає імперативне звільнення особи від кримінальної відповідальності за вчинене діяння, якщо такою особою дотримано усі умови, зазначені у відповідній нормі.

Слід відмітити, що до 2010 р. законодавець, формулюючи заохочувальні норми у статтях Особливої частини КК (статті 111, 114, 175, 212, 212, 255, 260, 263, 289, 307, 309, 311, 321', 354 ККУ), не вказував у них на те, що передбачені ними умови звільнення від кримінальної відповідальності поширюються тільки на той злочин, що вказаний у відповідній нормі, і не поширюються на інші злочини, якщо їх ознаки присутні у діянні, фактично вчиненому особою. Таке тлумачення було загально-

зрозумілим, зокрема, в контексті ч. 2 ст. 17 Загальної частини КК. Тому відсутність указанного застереження, а також відповідного роз'яснення у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» від 23 грудня 2005 р. №12 не викликала і не викликає складнощів у тлумаченні змісту вказаних заохочувальних норм та їх застосуванні на практиці. Наприклад, у випадках ухилення від сплати податків шляхом внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей особа, яка виконала умови, зазначені у частині 4 ст. 212 КК, судами звільняється від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, але засуджується за службове підроблення (ст. 366 КК).

Ситуація дещо змінилася після того, як у 2010-2014 рр. законодавець у заохочувальних нормах (відповідні частини статей 110², 258, 258³, 258⁵ і 447 КК) серед інших підстав звільнення від кримінальної відповідальності вказав на таку - «в діях особи немає складу іншого злочину». На перший погляд, це відповідає зазначеній вище практиці застосування заохочувальних норм. Можливо тому в науковій літературі відсутній аналіз того, чим редакція нових норм відрізняється від редакції переважної більшості інших (старих) заохочувальних норм¹. Наразі, семантичний і логіко-граматичний аналіз змісту цієї законодавчої новели свідчить, що вона різко звужує коло осіб, на яких розраховані нові заохочувальні норми.

Так, у ч. 6 ст. 258 КК законодавець умову «відсутність в діях особи складу іншого злочину» урівняв з іншими умовами звільнення від кримінальної відповідальності (добровільне повідомлення про злочин, сприяння припиненню або розкриттю цього злочину та ін.). Оскільки для надання переконливості (реальності) погрози терористи зазвичай демонструють наявність у них вибухових пристроїв, вогнепальної зброї, радіоактивних матеріалів тощо, в їх діях завжди є «склад іншого злочину» - незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ч. 1 ст. 263), незаконного поводження з радіоактивними матеріалами (ч. 2 чи ч. 3 ст. 265 КК) тощо. Тому, якщо особа виконала усі умови позитивної посткримінальної поведінки, за-

¹ Див., наприклад : Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т.-Т. 2 : Особлива частина/Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгінта ін.-Х.: Право, 2013. -С. 464, 486, 489.

значені у ч. 6 ст. 258 КК, вона все рівно не може бути звільнена від кримінальної відповідальності, оскільки в її діях є склад іншого злочину.

Так само найманець, який добровільно припинив участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях та повідомив про свою участь у конфлікті, воєнних або насильницьких діях або іншим чином сприяв припиненню або розкриттю злочинів, але при цьому його участь у насильницьких діях була пов'язана, наприклад, із заподіянням легких тілесних ушкоджень, не може бути звільнений від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 447 КК. Причина - в його діях є склад іншого злочину.

Більше того, в усіх указаних нових заохочувальних нормах відсутня вказівка, що під «діями, які містять склад іншого злочину» слід розуміти дії, які входять до об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого відповідною статтею КК. Тому за великим бажанням, яке може виникнути у несумлінних учасників конкретного судового процесу (на стороні обвинувачення), будь-який злочин можна спробувати віднести до «інших», у тому числі й злочин, не пов'язаний з діями, вказаними у відповідних статтях¹. Наприклад, за буквальною змістом ч. 4 ст. 258⁵ КК можна стверджувати, що ця норма не поширюється на особу, яка не лише фінансувала тероризм, а так само порушила правила безпеки дорожнього руху з наслідками, вказаними у частинах 1, 2 ч. 3 ст. 286 КК. Дійсно, в її діях є «інший склад злочину».

Викладене переконує, що законодавцю слід змінити редакції заохочувальних норм у статтях 110², 258, 258³, 258⁵ і 447 КК, вилучивши з них вказівку на відсутність в діях особи ознак іншого складу злочину. Немає жодних причин для того, щоб ці заохочувальні норми за такою обставиною відрізнялися від переважної більшості інших заохочувальних норм, за якими напрацьована успішна правозастосовна практика.

¹ Примітка. Такому «екстравагантному» висновку не заперечують і деякі наукові коментарі до вказаних норм. Див., наприклад: Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін. - К. : Юрінком Інтер, 2016. -С. 275, 589, 591, 594.